

УДК 351:551.7(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-1>

Єлизавета БОДРЯГО

аспірантка кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна), e-mail: bodriaho.y.a@ntmu.one

ORCID: 0000-0002-7138-5855

Ірина ЧИКАРЕНКО

доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна), e-mail: irina_chikarenko@ukr.net

ORCID: 0000-0001-7381-7773

Бібліографічний опис статті: Бодряго, Є., & Чикаренко, І. (2024). Державна політика у сфері охорони навколишнього середовища та геологічної спадщини: проблеми і шляхи вдосконалення. *Публічне управління та місцеве самоврядування*, 4, 3–10, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-1>

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ГЕОЛОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ: ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Анотація. Здійснено аналіз основних положень державної політики України, яка стосується питань охорони навколишнього середовища та геологічної спадщини. Виявлено її прогалини та недоліки, а також ключові проблеми та виклики, з якими стикається країна під час її реалізації. Показано, що питання охорони навколишнього середовища й збереження геологічної спадщини віднесені до ключових напрямів діяльності Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, вони імплементовані у розроблену Міністерством Державну екологічну політику (Закон України від 28.02.2019 № 2697-VIII «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»). Особливий акцент приділено пріоритетним напрямам реалізації державної екологічної політики в умовах повномасштабної збройної агресії РФ та антропогенних змін, спричинених господарською діяльністю людини – прямими та побічними впливами на природу (клімат, ґрунт, водойми тощо).

Доведено, що гібридні загрози, зростання антропогенного тиску та природні катастрофи обумовлюють необхідність удосконалення державної екологічної політики, зокрема у сфері забезпечення екологічної безпеки, а також підвищують актуальність питань охорони навколишнього середовища та збереження геологічної спадщини як важливої складової національної безпеки й сталого розвитку держави в цілому. Разом з тим, окремий нормативний акт, а саме «Державна політика у сфері охорони геологічної спадщини», наразі відсутній за наявності інших регулюючих документів у галузі. Втім, ураховуючи жакливі наслідки збройної агресії РФ та необхідність відродження (по можливості) природно-ландшафтного потенціалу нашої країни, вважаємо за доцільне розробити окремий документ, спрямований на охорону, збереження та популяризацію геологічних пам'яток природи й геологічної спадщини в цілому.

Ключові слова: державна екологічна політика, державна політика у сфері охорони довкілля, навколишнє середовище, екологічна безпека, геологічна спадщина, природні ресурси, сталий розвиток, публічне управління, європейський досвід, збереження біорізноманіття, природоохоронні території.

Yelyzaveta BODRIAHO

Postgraduate Student at the Department of Public Administration and Local Self-Government, Dnipro University of Technology (Dnipro, Ukraine), e-mail: bodriaho.y.a@ntmu.one

ORCID: 0000-0002-7138-5855

Iryna CHYKARENKO

Doctor of Public Administration, Professor, Head of the Department of Public Administration and Local Self-Government, Dnipro University of Technology (Dnipro, Ukraine), e-mail: irina_chikarenko@ukr.net

ORCID: 0000-0001-7381-7773

To cite this article: Bodriaho, Ye., & Chykarenko, I. (2024). Derzhavna polityka u sferi okhorony navkolyshnoho seredovyshcha ta heolohichnoi spadshchyny: problemy i shliakhy vdoskonalennia [State

policy in the field of environmental protection and geological heritage: problems and ways to improve]. *Public Administration and Local Government*, 4, 3–10, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-1>

STATE POLICY IN THE FIELD OF ENVIRONMENTAL PROTECTION AND GEOLOGICAL HERITAGE: PROBLEMS AND WAYS TO IMPROVE

Abstract. *The main provisions of Ukraine's state policy concerning environmental protection and geological heritage conservation are analyzed. The analysis identifies its gaps, shortcomings, and key issues and challenges the country faces in its implementation. It is shown that environmental protection and geological heritage conservation are core priorities of the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine. These priorities are embedded in the State Environmental Policy developed by the Ministry (Law of Ukraine dated February 28, 2019, No. 2697-VIII "On the Basic Principles (Strategy) of the State Environmental Policy of Ukraine until 2030"). Special emphasis is placed on the priority directions for implementing state environmental policy under conditions of large-scale armed aggression by the Russian Federation and anthropogenic changes caused by human economic activities – both direct and indirect impacts on nature (climate, soil, water bodies, etc.).*

It is demonstrated that hybrid threats, increasing anthropogenic pressure, and natural disasters necessitate improvements in state environmental policy, particularly in ensuring environmental safety, and underscore the importance of environmental protection and geological heritage conservation as vital elements of national security and sustainable development for the country as a whole. However, a dedicated regulatory document – "State Policy in the Field of Geological Heritage Conservation" – is currently absent despite other regulatory documents in this area. Given the devastating consequences of the armed aggression by the Russian Federation and the need to restore (where possible) the natural and landscape potential of our country, it is deemed appropriate to develop a specific document aimed at protecting, preserving, and promoting geological natural monuments and geological heritage as a whole.

Key words: *State environmental policy, state policy in the field of environmental protection, environment, environmental safety, geological heritage, natural resources, sustainable development, public administration, European experience, biodiversity conservation, protected areas.*

Актуальність проблеми. Охорона навколишнього середовища та геологічної спадщини є важливими складовими національної безпеки й сталого розвитку держави. Україна володіє значними геологічними ресурсами та унікальними природними утвореннями, які як об'єкти наукового дослідження мають важливе значення не тільки для розвитку природничих наук, а й представляють собою значну цінність для суспільства в цілому. До складу геологічної спадщини входять відслонення мінералів і гірських порід у природному заляганні, відслонення викопних решток палеофауни і палеофлори, а також унікальні ландшафтні форми, які формувалися протягом мільйонів років (печери, водоспади, каньйони тощо).

Геологічна спадщина України викликає неабиякий науковий інтерес, що обумовлено її значним потенціалом для здійснення наукових пошуків, екологічних та інших досліджень, розвитку нових напрямів та освітніх програм у цій сфері, проте наразі цей потенціал залишається здебільшого невикористаним. Це підкреслює необхідність розроблення й впровадження ефективної системи охорони геологічних пам'яток, зокрема шляхом створення національних геопарків і спеціальних природоохоронних зон. Міжнародний досвід свідчить, що геопарки виступають не лише об'єктами охорони, а й осередками просвітницької роботи та сталого розвитку, залу-

чаючи територіальні громади до збереження і популяризації природного надбання. Через своє географічне положення Україна вже потерпає від змін клімату, що проявляється у зростанні кількості природних катастроф, таких як посухи, зсуви ґрунту, паводки. Крім того, повномасштабна збройна агресія РФ загрожує життю та здоров'ю громадян, сільськогосподарському виробництву, інфраструктурі (насамперед, критичній), а також об'єктам національного значення. Усе зазначене посилює антропогенний та природний тиск на геологічну спадщину, а також актуалізує потребу в її захисті.

З огляду на зростаючі ризики та загрози зовнішнього середовища, викликані природними й антропогенними факторами, а також в умовах необхідності додання гібридних загроз, зокрема, пов'язаних з війною, вивчення потенціалу геологічної спадщини для забезпечення національного розвитку, питання охорони геологічних пам'яток та інших об'єктів є надзвичайно актуальними. Це вимагає невідкладних заходів на державному рівні, зокрема через формування та реалізацію відповідної державної політики у сфері охорони геологічної спадщини як частини навколишнього середовища, удосконалення нормативно-правової бази, посилення контролю за використанням геологічних ресурсів та розвитку екологічної свідомості населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням охорони геологічної спадщини та обґрунтуванню її цінності для суспільства, визначенню особливостей та ролі в розвитку певної території та / або країни в цілому, зокрема, крізь призму її національного, історико-культурного, туристичного та екологічного значення; структуризації та систематизації видів та типів геологічних об'єктів; узагальненню досвіду розв'язання проблем практичного використання та збереження геологічних пам'яток природи та історії їх дослідження; запровадженню новітніх підходів та інструментів під час проведення так званих «польових досліджень» щодо відкриття нових об'єктів геологічної спадщини та оцінювання унікальності вже існуючих пам'яток природи, екологічним аспектам їх впливу на довкілля та нормам екологічного права приділено увагу у публікаціях наступних авторів: В. Альохін, Г. Анісімова, С. Благодир, А. Богуцький, Ю. Бондар, В. Брусак, А. Бубняк, І. Бубняк, О. Гавриленко, Ш. Гончі, В. Гриценко, К. Деревська, Ж. Есік, Ю. Зінько, С. Ісаєв, М. Космачова, Я. Кравчук, Д. Кричевська, В. Манюк, Т. Надь, Н. Олах, К. Руденко, Л. Самойленко, Д. Фодор, О. Шевчук, Я. Шепеші тощо.

Втім, питанням публічного управління у сфері збереження та популяризації геологічних пам'яток не приділено уваги майже жодним із науковців. Тому вважаємо, що для наукової галузі публічного управління та адміністрування дослідження цих питань є актуальним і таким, що набуває особливої важливості не тільки у мирні часи, а й під час війни, що обумовлено потребою в їх охороні та захисті від руйнувань або повних знищень, які можуть привести до природних катастроф, а також цінністю та суспільною значущістю для майбутніх поколінь.

Визначення мети статті. Метою статті є аналіз основних положень державної політики України у галузі охорони навколишнього середовища, виявлення її недоліків, а також ключових проблем і викликів, з якими стикається країна під час її реалізації, та обґрунтування шляхів удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні питаннями охорони навколишнього середовища опікується Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України (Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, 2020), яке було утворено 27 травня 2020 року. Саме це Міністерство формує та реалізує відповідну державну політику, зокрема, у сфері охорони довкілля; екологічної та інших видів безпеки (у межах своїх повноважень); охорони, раціонального викорис-

тання та відтворення біоресурсів; геологічного вивчення та раціонального використання надр; здійснення державного геологічного контролю тощо (Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, 2020).

Зазначені ключові напрями діяльності Міністерства інтегруються у розроблений ним Державній екологічній політиці, яка являє собою «діяльність державних органів, спрямована на забезпечення конституційного права кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди» (Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, 2020).

У Законі України від 28.02.2019 № 2697-VIII «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (Про основні засади державної екологічної політики України, 2019), зазначається, що питання збереження довкілля останнім часом вийшли на перший план і є пріоритетними для виконання, що обумовлено сучасними процесами глобалізації та суспільними трансформаціями. Разом із тим, для досягнення сталого, збалансованого розвитку України потрібне вжиття термінових заходів, одним із яких є підвищення ефективності публічного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища й регулювання використання природних ресурсів, що пов'язане, насамперед, із неузгодженістю дій органів виконавчої влади (на центральному й місцевому рівнях) з органами місцевого самоврядування, а також із незадовільним станом системи державного моніторингу навколишнього природного середовища (Про основні засади державної екологічної політики України, 2019).

У розділі I згаданого Закону (Про основні засади державної екологічної політики України, 2019) зазначається, що офіційно: «До складу природно-заповідного фонду України входять 8246 територій та об'єктів площею 3,98 мільйона гектарів (6,6 відсотка загальної площі країни) та 402,5 тисячі гектарів у межах акваторії Чорного моря. Частка земель природно-заповідного фонду в Україні є недостатньою і залишається значно меншою, ніж у більшості держав-членів Європейського Союзу, де частка таких земель становить у середньому 21 відсоток площі держав-членів Європейського Союзу», а також зазначена критика чинної нормативної бази, яка виявляє ряд проблем, зокрема: «відсутність чітко визначеної стратегії розвитку заповідної справи, неефективність управлінської системи, недостатнє фінансове та матеріально-технічне забезпечення організацій, які займаються при-

родно-заповідним фондом. Додатково, існуюча система охорони територій і об'єктів не відповідає сучасним вимогам, відсутня єдина система оплати праці та соціальних гарантій для працівників. Низький рівень екологічної освіти та обізнаності населення також сприяє ризику нецільового використання та втрати територій і об'єктів природно-заповідного фонду. Ці фактори суттєво підвищують загрозу втрати зарезервованих і потенційно перспективних для заповідання цінних природних комплексів» (Про основні засади державної екологічної політики України, 2019).

У Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки» (Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки, 2020) у загальній частині (підпункт «Тенденції та основні проблеми соціально-економічного розвитку регіонів») зауважено, що: «Внаслідок ведення бойових дій постраждало 20 відсотків природоохоронних територій, 160 територій Смарагдової мережі (29 тис. кв. кілометрів) та 16 водноболотних угідь, що охороняються Рамсарською конвенцією (6,3 тис. кв. кілометрів), перебувають під загрозою знищення. Станом на 1 жовтня 2023 р. зафіксовано майже 2,6 тис. фактів завдання шкоди навколишньому природному середовищу внаслідок ведення бойових дій на суму майже 48,7 млрд. доларів США (без урахування наслідків руйнування греблі Каховської гідроелектростанції). Серед найбільш постраждалих областей – Донецька, Житомирська, Київська, Луганська, Миколаївська, Сумська, Чернігівська та Харківська» (Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки, 2020).

Завдання, викладені в Постанові в межах напряму «Захист та відновлення навколишнього природного середовища», охоплюють сім основних аспектів. У розділі «Туризм» Постанови сформульовано шість завдань, які спрямовані на підготовку та ефективне використання рекреаційно-туристичного потенціалу території України. Додаток до Постанови, що містить «Показники моніторингу досягнення цілей Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки», був складений на основі даних Міністерства інфраструктури.

У цьому додатку представлено аналітичну інформацію (у табличному вигляді), яка відображає стратегічну мету «Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, кліматичному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах». Що,

стосується Дніпропетровського регіону, то за аналітичними даними, наведеними у розділі «Описове прогнозоване значення показника у 2023 році», передбачається певна тенденція до зростання у 2024–2025 роках.

Разом із тим, окрім розглянутого нами вище Закону України від 28.02.2019 № 2697-VIII «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (Про основні засади державної екологічної політики України, 2019) існують інші нормативні документи, які безпосередньо врегульовують діяльність у галузі охорони довкілля та геологічної спадщини. Так, основним нормативно-правовим актом у сфері геологічної спадщини є такі Закони України, як «Про природно-заповідний фонд України» (редакція від 01.01.2024) (Про природно-заповідний фонд України, 2024) та «Про охорону навколишнього природного середовища» (редакція від 29.06.2024) (Про охорону навколишнього природного середовища, 2024). Дослідження основних положень вказаних нормативних актів виявляє певні обмеження в галузі захисту геологічної спадщини. Ці законодавчі документи надають визначення, характеристики та класифікацію природно-заповідного фонду України (далі – ПЗФУ), а також визначають правові основи для організації, охорони та раціонального використання цього фонду, включаючи відновлення природних комплексів і об'єктів. Важливо підкреслити, що ПЗФУ вважається національним багатством, для якого встановлено спеціальний режим охорони, відновлення та використання. Згідно зі статтею 3 (Про природно-заповідний фонд України, 2024) до ПЗФУ відносяться природні території та об'єкти, такі як природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи та заповідні урочища. Окрім того, до ПЗФУ також входять штучно створені об'єкти, зокрема ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва (Про природно-заповідний фонд України, 2024).

Заповідники та заказники розподіляються на ландшафтні, лісові, ботанічні, загальнозоологічні, орнітологічні, ентомологічні, іхтіологічні, гідрогеологічні, загальногеологічні, палеонтологічні та карстово-спелеологічні. Пам'ятки природи, у свою чергу, класифікуються на комплексні, ботанічні, зоологічні, гідрогеологічні та геологічні.

Слід зазначити, що питанням охорони навколишнього середовища та екологічній безпеці приділялася увага майже з часів отримання

Україною незалежності, що насамперед було пов'язано із наслідками Чорнобильської катастрофи. Так, у статті 16 Конституції України, прийнятій на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року (Конституція України, 1996, с. 141) зазначено, що «забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави» (Конституція України, 1996, с. 141). Трохи пізніше, 05 березня 1998 року, Постановою Верховної Ради України № 188/98-ВР було затверджено Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки (Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, 1998). У розділі «Регіональна екологічна політика» в основних напрямках та підпункті сім передбачається: «збалансування бюджетних витрат на охорону природи на загальнодержавному та місцевому рівнях, що ґрунтується на пропорційності між внеском регіону в бюджетні надходження та станом природного середовища в регіоні» (Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, 1998).

Збалансування бюджетних витрат на охорону природи є ключовим аспектом регіональної екологічної політики. Це забезпечує справедливий розподіл ресурсів, що враховує як внесок регіонів у загальнодержавний бюджет, так і їх екологічний стан. Такий підхід сприятиме підвищенню ефективності екологічних заходів і поліпшенню якості природного середовища, що, в свою чергу, забезпечить сталий розвиток регіонів.

У документі (Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, 1998) (розділ VIII. Міжнародне співробітництво) визначені суб'єкти співробітництва у галузі охорони навколишнього середовища, а саме: «співробітництво з міжнародними організаціями системи ООН у галузі охорони довкілля (ЮНЕП – Програма ООН по навколишньому природному середовищу, ЄЕК ООН – Європейська Економічна комісія ООН, ПРООН – Програма розвитку ООН, МАГАТЕ – Міжнародне агентство по атомній енергетиці ООН, ФАО – Організація по продовольству та сільському господарству, Центр ООН по населених пунктах, Комісія сталого розвитку, Глобальний Екологічний Фонд та інші)» (Конституція України, 1996, с. 141).

Завдяки такій взаємодії Україна має доступ до міжнародного досвіду, ресурсів, технологій та

інновацій у галузі охорони довкілля. Співробітництво з організаціями, такими як ЮНЕП, ПРООН, МАГАТЕ, ФАО та іншими, може сприяти залученню фінансування, розвитку наукових програм, а також впровадженню сучасних методів та інструментів екологічного менеджменту. Це, у свою чергу, створює умови для поліпшення якості природного середовища, сприяє сталому розвитку, підвищує екологічну безпеку і зміцнює позиції країни на міжнародній арені.

Отже, постає питання про удосконалення державної екологічної політики, зокрема, у частині охорони та збереження геологічної спадщини, з акцентом на забезпечення так званого «екологічного інтересу» та балансу між різними сферами та напрямками її реалізації.

У цьому контексті викликає науковий інтерес публікація Г. Анісімової (Анісімова, 2018), в якій аналізуються сутність та концептуальні основи екологічного інтересу в екологічному праві та досліджується його зв'язок з іншими правовими категоріями. Авторка досліджує вплив екологічних інтересів на правове регулювання в цій сфері та пропонує власне визначення терміну «інтерес» як правової категорії, а також здійснює його класифікацію. Особливу увагу приділено ролі природно-правової доктрини у формуванні засад захисту екологічних інтересів. Завершує дослідження визначення напрямків удосконалення державної екологічної політики та законодавства, серед яких авторка виділяє такі напрями, які мають на меті створення комплексної системи правових інструментів для захисту екологічних інтересів і формування сталого розвитку (Анісімова, 2018), які, на наш погляд, є дещо декларативними і недостатньо конкретизованими.

Так, до таких напрямів Г. Анісімова рекомендує віднести, по-перше, узгодження українського екологічного законодавства з міжнародними стандартами і директивами ЄС, що сприятиме вдосконаленню національної правової бази. По-друге, пропонується розробити Екологічний кодекс України, який систематизував би екологічні норми, включаючи нове визначення «законного екологічного інтересу» для кращого врегулювання потенційних конфліктів між публічними та приватними інтересами (до речі, у вітчизняному законодавчому полі наразі існує низка кодексів, які тим чи іншим чином пов'язані з питаннями довкілля, а саме: Кодекс України «Про надра» (Кодекс України про надра, 1994), Водний кодекс України (Водний кодекс України, 1995), Земельний кодекс України (Земельний кодекс України, 2024), Лісовий кодекс України (Лісовий кодекс України, 2024)).

Окрім того, за думкою авторки, важливою є необхідність оновлення нормативно-правової бази для водних, лісових та геологічних ресурсів, де поняття «інтерес» використовується для балансу прав користувачів, проте потребує вдосконалення для якіснішого захисту природних об'єктів (Анісімова, 2018).

Також, урахувавши сучасні екологічні виклики, авторка наголошує на потребі ухвалення спеціальних законів, спрямованих на забезпечення екологічної безпеки та охорону геологічної спадщини, оскільки чинне законодавство поки що недостатньо охоплює цю сферу. Разом із тим, конкретних норм і пропозицій щодо правового захисту природної та геологічної спадщини авторка не наводить, що, на наш погляд, є необхідним, і потребує більш чіткого окреслення та подальшого затвердження в законодавстві.

Проведений нами аналіз основних положень державної політики у сфері охорони навколишнього середовища, а також релевантної нормативної бази та наукових джерел, дозволив окреслити проблемне поле її здійснення. Так, до ключових проблем формування та реалізації державної політики у сфері охорони геологічної спадщини, зокрема, у сучасний період, можна віднести:

- недостатнє врахування цінності геологічної спадщини та її суспільної значущості для забезпечення потреб майбутніх поколінь;
- невизнання геологічної спадщини як важливого потенціалу для науково-дослідної та освітньої діяльності, а також проведення наукових пошуків;
- слабка популяризація геологічної спадщини для широкого загалу та недостатня просвітницька робота, що обмежує розуміння її значення суспільством;
- низьке бюджетне фінансування проєктів, спрямованих на вивчення та збереження геологічної спадщини, що ускладнює її дослідження та охорону;
- недосконале нормативно-правове забезпечення щодо захисту геологічної спадщини, яке б відповідало сучасним міжнародним стандартам та викликам екологічної безпеки.

Висновки. Загалом аналіз стану формування та реалізації державної політики у сфері охорони довкілля в Україні виявив низку клю-

чових проблем і викликів, що потребують нагальних рішень. Незважаючи на визнання важливості збереження екологічних ресурсів і геологічної спадщини як частини національної безпеки та сталого розвитку, державна політика в цій сфері залишається недостатньо ефективною. Існування недоліків і проблем у цій сфері пов'язано з недостатнім нормативним регулюванням, обмеженим фінансуванням і неузгодженістю з міжнародними стандартами, що ускладнює процеси охорони та збереження геологічної спадщини.

Важливим напрямом вдосконалення державної політики є формування національного Екологічного кодексу, створення геопарків та спеціальних охоронних зон, а також проведення просвітницької роботи серед населення. Впровадження таких заходів допоможе зберегти природну спадщину для майбутніх поколінь, зміцнить екологічну безпеку та підвищить роль України на міжнародній арені як держави, яка відповідально підходить до захисту довкілля та сталого розвитку.

Урахувавши жажливі наслідки збройної агресії РФ та необхідність відбудови нашої країни та відродження її природно-ландшафтного потенціалу, вважаємо за доцільне розробити Державну політику у сфері охорони геологічної спадщини, яка наразі як окремий документ відсутня, і окремі аспекти якої імплементовані до Державної екологічної політики на період до 2030 року.

Отже, для забезпечення довгострокової екологічної безпеки та ефективного використання геологічної спадщини необхідно вдосконалити законодавство, розробити чітку стратегію розвитку природоохоронної діяльності, а також підвищити рівень екологічної свідомості населення та розширити міжнародне співробітництво в цій сфері.

Перспективою подальших досліджень є пошук ефективних підходів, інструментів та моделей, використання яких органами публічного управління дозволить підвищити ефективність управлінської діяльності у сфері охорони та популяризації геологічної спадщини, а також забезпечити раціональний розподіл інвестиційних ресурсів, потрібних для підтримки належного стану геологічних пам'яток, що вимагають підвищеної уваги з боку суспільства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України : офіційний сайт. URL: <https://mepr.gov.ua/>
2. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : закон України від 28.02.2019 № 2697-VIII. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=82408
3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п>
4. Про природно-заповідний фонд України : закон України від 16.06.1992 № 2456-12. Редакція від 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>
5. Про охорону навколишнього природного середовища : закон України від 25.06.1991 № 1264-12. Редакція від 29.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
6. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Редакція від 01.01.2020, підстава 27-IX. Відом. Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
7. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки : Постанова Верховної Ради України від 05.03.1998 № 188/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188/98-%D0%B2%D1%80>
8. Кодекс України про надра : Закон України від 27.07.1994 № 132/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-вр#Text>
9. Водний кодекс України : Закон України від 06.06.1995 № 213/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-вр#Text>
10. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III, чинний, поточна редакція – Редакція від 08.11.2024, підстава – 3993-IX, 3994-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>.
11. Лісовий кодекс України: Закон України від 21.01.1994 № 3852-XII, чинний, поточна редакція – Редакція від 08.11.2024, підстава – 3993-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3852-12#Text>.
12. Анісімова Г. В. Актуальні проблеми законодавчого забезпечення екологічних інтересів у державній політиці України. *Теорія і практика правознавства : електронне наукове видання*. 2018. № 2. URL: https://www.academia.edu/121762770/Actual_problems_of_legislative_environmental_protection_in_Ukraines_state_policy

REFERENCES:

1. Ministerstvo zakhystu dovkillia ta pryrodnykh resursiv Ukrainy : ofitsiinyi sait [Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine: official website]. Retrieved from: <https://mepr.gov.ua/> [in Ukrainian].
2. Pro osnovni zasady (strategiiu) derzhavnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy na period do 2030 roku : zakon Ukrainy vid 28.02.2019 № 2697-VIII [On the Basic Principles (Strategy) of the State Environmental Policy of Ukraine for the Period up to 2030: Law of Ukraine dated February 28, 2019, No. 2697-VIII]. Retrieved from: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=82408 [in Ukrainian].
3. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi strategii rehionalnoho rozvytku na 2021–2027 roky : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 05.08.2020 № 695 [On the Approval of the State Regional Development Strategy for 2021–2027: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 5, 2020, No. 695]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п> [in Ukrainian].
4. Pro pryrodno-zapovidnyi fond Ukrainy : zakon Ukrainy vid 16.06.1992 № 2456-12 [On the Nature Reserve Fund of Ukraine: Law of Ukraine dated June 16, 1992, No. 2456-12]. Edition as of January 1, 2024. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12> [in Ukrainian].
5. Pro okhoronu navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha : zakon Ukrainy vid 25.06.1991 № 1264-12 [On Environmental Protection: Law of Ukraine dated June 25, 1991, No. 1264-12]. Edition as of June 29, 2024. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> [in Ukrainian].
6. Konstytutsiia Ukrainy : Zakon vid 28.06.1996 № 254k/96-VR. Redaktsiia vid 01.01.2020, pidstava 27-IX [Constitution of Ukraine: Law dated June 28, 1996, No. 254k/96-VR. Edition as of January 1, 2020, based on 27-IX]. *Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 1996. No. 30. Article 141. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
7. Pro Osnovni napriamy derzhavnoi polityky Ukrainy u haluzi okhorony dovkillia, vykorystannia pryrodnykh resursiv ta zabezpechennia ekolohichnoi bezpeky : Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid

05.03.1998 № 188/98-VR [On the Main Directions of the State Policy of Ukraine in the Field of Environmental Protection, Use of Natural Resources, and Ensuring Environmental Safety: Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine dated March 5, 1998, No. 188/98-VR]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188/98-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

8. Kodeks Ukrainy pro nadra : Zakon Ukrainy vid 27.07.1994 № 132/94-VR [Code of Ukraine on Subsoil: Law of Ukraine dated July 27, 1994, No. 132/94-VR]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-вр#Text> [in Ukrainian].

9. Vodnyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 06.06.1995 № 213/95-VR [Water Code of Ukraine: Law of Ukraine dated June 6, 1995, No. 213/95-VR]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-вр#Text> [in Ukrainian].

10. Zemelnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 25.10.2001 № 2768-III, chynnyi, potochna redaktsiia – Redaktsiia vid 08.11.2024, pidstava – 3993-IX, 3994-IX [Land Code of Ukraine: Law of Ukraine dated October 25, 2001, No. 2768-III, current edition – Edition as of November 8, 2024, based on 3993-IX, 3994-IX]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> [in Ukrainian].

11. Lisovyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21.01.1994 № 3852-XII, chynnyi, potochna redaktsiia – Redaktsiia vid 08.11.2024, pidstava – 3993-IX [Forest Code of Ukraine: Law of Ukraine dated January 21, 1994, No. 3852-XII, current edition – Edition as of November 8, 2024, based on 3993-IX]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3852-12#Text> [in Ukrainian].

12. Anisimova, H. V. (2018). Aktualni problemy zakonodavchoho zabezpechennia ekolohichnykh interesiv u derzhavnii politytsi Ukrainy [Current Issues of Legislative Support for Environmental Interests in Ukraine's State Policy]. *Teoriia i praktyka pravoznavstva : elektronne naukove vydannia – Theory and Practice of Jurisprudence: electronic scientific publication*. No. 2. Retrieved from: https://www.academia.edu/121762770/Actual_problems_of_legislative_environmental_protection_in_Ukraines_state_policy [in Ukrainian].